

Позиція щодо пріоритетів кліматичної політики в Україні та світі до Конференції ООН зі зміни клімату (COP30)

З 10 до 21 листопада 2025 року в Бразилії відбудеться 30-та Конференція Сторін (*Conference of Parties – COP30*) Рамкової Конвенції ООН зі Зміни Клімату (РКЗК ООН). Вибір місця проведення в цьому році має символічне значення: місто Белен (Belem) знаходиться у серці Амазонії, що повинно підкреслити важливість збереження тропічних лісів та взаємозв'язок клімату та природи.¹

Ця конференція є ключовим міжнародним майданчиком для домовленостей щодо протидії кліматичній кризі і базою для національних політик країн. Всі 198 Сторін РКЗК ООН, включно з Україною, мають право брати участь у конференції для синхронізації своїх кліматичних політик і пошуку рішень для зупинення зростання середньої температури на рівні 1,5°C від доіндустріального періоду відповідно до цілей Паризької угоди.

Докладення глобальних зусиль на кліматичних переговорах є критично важливим, адже за даними Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату від 2023 року, **минуле десятиліття (2011-2022 рр.) уже досягнуло показника потепління в 1,1°C порівняно із доіндустріальним рівнем.**² Цифри, на жаль, лише продовжують зростати, а останні 10 років 2015–2024 стали десятима найтеплішими роками в історії спостережень.

Очікується, що цього року COP стане «Конференцією реалізації» (*“implementation COP”*), зосередженою на прискоренні пошуку рішень для втілення національно визначених внесків (НВВ). Серед ключових напрямків переговорів цього року очікуються визначення індикаторів для оцінки прогресу щодо Глобальної цілі з адаптації (*Global Goal on Adaptation*), розширення кліматичного фінансування для країн, що розвиваються, та просування справедливої трансформації до низьковуглецевої економіки (Just Transition).³ Окрім цього, очікується діалог щодо імплементації висновків першого Глобального підбиття підсумків (*Global Stocktake*).

¹ What is COP30 and why does it matter for the climate? *Chatham House*, 05 September 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/09/what-cop30-and-why-does-it-matter-climate>

² Climate Change 2023 Synthesis Report. *IPCC* (2023). p. 42. URL: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf

³ COP30: The UN Climate Change Conference. *UNDP*. URL: <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/cop30-un-climate-change-conference>

Паралельно з переговорним процесом діятиме Програма дій (*Action Agenda*⁴), яка матиме 6 тематичних напрямів та покликана мобілізувати добровільні дії щодо зміни клімату з боку громадянського суспільства, бізнесу, інвесторів, міст та країн для активізації скорочення викидів, адаптації до зміни клімату та переходу до сталої економіки. Програма дій має на меті залучити учасників конференції, які не ведуть переговори щодо угод, але є надзвичайно важливими сторонами для їх практичного впровадження.

Кліматичні переговори у Бонні в червні 2025 року не посприяли ані провалу, ані прориву. Хоча був певний технічний прогрес у роботі над індикаторами до Глобальної цілі з адаптації та програмою справедливої трансформації, залишаються розбіжності позицій щодо показників, засобів реалізації та відстеження результатів Глобального підбиття підсумків⁵ – *Global Stocktake*, а фінансові питання лишаються відкритими. У Бонні представники Бразилії окреслили три ключові пріоритети, які на їхню думку можуть зробити COP30 вдалим: Глобальна ціль з адаптації (GGA), Програма справедливої трансформації (JTWP) та імплементація висновків першого Глобального підбиття підсумків (*Global Stocktake*).⁶ Важливо також, що 2025 рік є роком, коли країни повинні подати свої оновлені національно визначені внески (3.0). Президент COP30 вже готується до суперечок між країнами щодо підсумків поданих нових національно визначених внесків.⁷

Важливим також є геополітичний контекст, в якому відбуватиметься COP30.

Уваги заслуговує наявний вектор кліматичної та промислової політики в **Європейському Союзі** та його значення для України. Так, ЄС у лютому 2025 року представив *Clean Industrial Deal* – рамку, що має перетворити декарбонізацію на драйвер конкурентоспроможності: доступна енергія, створення попиту на «чисті» продукти, фінансування зеленого переходу, кругове використання критичних матеріалів, розвиток вмінь працівників та створення якісних робочих місць.⁸ Паралельно діє також прийнятий в червні 2024 року *Net-Zero Industry Act* як регуляторна «опора» для масштабування виробництва чистих технологій у ЄС.⁹ Окрім цього, із 1 січня 2026 року СВМ (*Carbon Border Adjustment Mechanism*) переходить у «платну» фазу: імпортерам у

⁴ COP30 Action Agenda. COP30 official website, August 28, 2025. URL: <https://cop30.br/en/action-agenda>

⁵ What COP30 needs after the June milestone: a to-do list for the second half of 2025. *IDDRI*, July 3rd, 2025. URL: <https://www.iddri.org/en/publications-and-events/blog-post/what-cop30-needs-after-june-milestone-do-list-second-half-2025>

⁶ Адаптація, справедлива трансформація, кліматичні фінанси - про що говорили на переговорах в Бонні та що чекати від COP30 у Бразилії. *Екодія*, 17 липня 2025 року. URL: <https://ecoaction.org.ua/adaptatsia-spravedlyva-transformatsia-klimfin-perehovory-v-bonni2025.html>

⁷ COP30 president prepares for clash of views on how to respond to NDCs. *Climate Home News*, August 19, 2025. URL: <https://www.climatechangenews.com/2025/08/19/cop30-president-prepares-for-clash-of-views-on-how-to-respond-to-ndcs/>

⁸ Clean Industrial Deal. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en

⁹ The Net-Zero Industry Act: Making the EU the home of clean technologies manufacturing and green jobs. *European Commission*. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_en

ЄС доведеться купувати СВМ-сертифікати відповідно до «вбудованих» в імпортовану продукцію викидів.¹⁰ Для України це означає прямі цінові ризики для експорту сталі, цементу, алюмінію,¹¹ якщо не прискорити декарбонізацію ланцюгів постачання (оскільки імпортери можуть перекладати економічний тягар на постачальників шляхом заниження закупівельних цін та загалом віддаватимуть перевагу виробникам продукції із нижчим вуглецевим слідом). Водночас *Clean Industrial Deal* відкриває «вікна можливостей» – Єврокомісія планує *Clean Trade & Investment Partnerships (CTIPs)* для диверсифікації ланцюгів постачання та розвитку інвестиційних партнерств,¹² що може стати шансом інтегрувати українські «зелені» проекти та технології.

Перед міжнародними кліматичними переговорами Рада Європейського Союзу формує позицію та визначає рамки, в межах яких країни-члени виступають спільно.¹³ Зокрема, у липні 2025 року Єврокомісія запропонувала внесення змін до Європейського кліматичного закону з включенням нової цілі зі скорочення викидів на 90%.¹⁴ Разом із цим, 5 листопада 2025 року представники країн-членів ЄС погодилися на радше компромісну ціль: скорочення викидів до 2040 року на рівні 90%, але з можливістю використання вуглецевих кредитів до 5% для досягнення цієї мети. Це фактично означає зниження внутрішньої цілі до 85%.¹⁵

Євроінтеграційний вектор для України безумовно залишається надзвичайно важливим, проте рухатися лише шляхом реактивного реагування на зовнішні вимоги є недостатньо. Євроінтеграційний рух України повинен розглядатися не лише з точки зору виконання зобов'язань, а як можливість впровадження кращих практик, які стануть корисними для України як під час війни, так і після її завершення. Такий підхід дозволить Україні не тільки «наздоганяти» політику й вимоги ЄС, але й формувати власний внесок в європейський та глобальний кліматичний порядок денний, зважаючи що протидія зміні клімату є національним інтересом країни.

Зі зміною влади у **Сполучених Штатах Америки** змін зазнав також і підхід до кліматичного позиціонування країни. У свій перший день на посаді в січні 2025 року президент Дональд Трамп ініціював процес виходу США з Паризької угоди. США є

¹⁰ Carbon Border Adjustment Mechanism. *An official website of the European Union*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en

¹¹ Breilean I., Gupte E. Ukraine's industry faces risks without CBAM exemptions as definitive phase approaches. *S&P Global*, July 28, 2025. URL: <https://www.spglobal.com/commodity-insights/en/news-research/latest-news/energy-transition/072825-ukraines-industry-faces-risks-without-cbam-exemptions-as-definitive-phase-approaches>

¹² Clean Industrial Deal. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en

¹³ EU at COP29 Climate Change Conference. *An official website of the European Union*. URL: https://commission.europa.eu/topics/climate-action/eu-un-climate-change-conference/eu-cop29-climate-change-conference_en

¹⁴ 2040 climate target. *An official website of the European Union*. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2040-climate-target_en

¹⁵ EU countries agree weakened 2040 climate goal and target for COP30. *Politico*, 05 November 2025. URL: <https://www.politico.eu/article/eu-countries-agree-weakened-2040-climate-goal-and-target-for-cop30/>

другим за величиною емітентом¹⁶ парникових газів, тому кроки, спрямовані на відхід від активних кліматичних зусиль, негативно впливають на прогрес переговорів.¹⁷ Це може сповільнити темпи скорочення викидів у США, зменшити тиск на інші держави підвищувати амбітність своїх НВВ і ускладнити переговори щодо фінансування для країн, що розвиваються. Однак, поки що жодна інша країна не наслідувала приклад США та не вийшла з Паризької угоди.

Важливим глобальним зрушенням стало прийняття у липні 2025 року **консультативного висновку Міжнародного суду ООН (*International Court of Justice*) щодо кліматичних зобов'язань держав**.¹⁸ Суд підтвердив, що обмеження глобального потепління на рівні 1,5°C є основною ціллю Паризької угоди, і країни зобов'язані подавати національно визначені внески (NDCs), які відображають їх «найвищий можливий рівень амбіцій». При цьому наголосив, що недотримання цих зобов'язань може мати серйозні правові наслідки у рамках міжнародного права. Окремо Суд відзначив, що виробництво та споживання викопного палива, а також надання ліцензій на розвідку родовищ корисних копалин чи державні субсидії можуть кваліфікуватися як «міжнародно-протиправні дії», що підлягають атрибуції конкретним державам.¹⁹

Окремо варто також відмітити роль **росії** у процесі кліматичних переговорів. Росія використовує міжнародні кліматичні майданчики для просування власної пропаганди, створює ілюзію участі в кліматичних ініціативах та підтримки країн Глобального Півдня. В своїх публічних заявах вони неодноразово наголошують на своєму кліматичному прогресі, що однак не відповідає дійсності. На конференції сторін COP29 у Баку російська делегація була однією з найбільших – понад 900 осіб, серед яких і нафтогазові лобісти.²⁰ Попри те, що росія займає третє місце в світі за історичними обсягами викидів парникових газів, її роль рідко підсвічують з точки зору відповідальності. Для України важливо піднімати питання того, що росія зазначає про відсутність у себе додаткових коштів на підтримку країн Глобального Півдня, водночас витрачаючи одночасно мільярди на війну в Україні.

В таких умовах Україна входить до переговорів на конференції сторін COP30.

Участь у COP для України це можливість глибше зрозуміти глобальні виклики, бути поінформованими про найновіші підходи до скорочення викидів, справедливої трансформації, адаптації, фінансування – і відповідно перейняти найкращі підходи у власну національну політику й практики на місцевому рівні. Україна повинна бути

¹⁶ GHG emissions of all world countries: 2025 report. An official EU website. URL: https://edgar.jrc.ec.europa.eu/report_2025

¹⁷ Aberg A. What is COP30 and why does it matter for the climate? *Chatham House*, 5 September 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/09/what-cop30-and-why-does-it-matter-climate>

¹⁸ Obligations of states in respect of climate change. Advisory opinion. 2025. *International court of justice*, July 23, 2025. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>

¹⁹ Obligations of states in respect of climate change. Advisory opinion. 2025. *International court of justice*, July 23, 2025. Paragraph 427. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>

²⁰ \$300 млрд на клімат: що вирішили на COP29 і чому це важливо для України? *Екодія*, 31 грудня 2024 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/300-mlrd-na-klimat-cop29.html>

залученою до розроблення рішень, які визначають світову кліматичну політику. Водночас участь у COP30 є для нас нагодою формувати нові наративи на міжнародній арені, просувати питання перетину клімату, війни та безпеки.

КЛЮЧОВІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Для України в межах участі в COP30 важливо:

- **підтримувати повну відмову від викопного палива** в погоджені часові рамки для стримування кліматичної кризи, а також долучитися до глобальної ініціативи, спрямованої на скорочення залежності від викопного палива, – *Beyond Oil & Gas Alliance*;
- **адвокатувати ВДЕ та енергоефективність перед іншими країнами** не тільки як сталі кліматичні рішення, але і як заходи з підвищення енергетичної безпеки, враховуючи досвід російсько-української війни. Для цього необхідно демонструвати на конкретних прикладах, як ВДЕ та енергоефективність підсилюють безпеку (наприклад, через встановлення дахових СЕС на об'єктах критичної інфраструктури або впровадження термомодернізації будівель). Також під час переговорів важливо підтримувати окремий фокус на заявах про прискорення розгортання потужностей ВДЕ та пришвидшення енергоефективних заходів, що відповідатимуть *Global Renewables & Energy Efficiency Pledge*;
- **підтримати створення Беленського механізму дій** (*Belém Action Mechanism, BAM*) – рамки для просування справедливої трансформації в усіх секторах економіки всередині країн та між ними через міжнародне співробітництво (обмін практиками, ресурсами, реалізація спільних ініціатив), що базується на РКЗК ООН;
- **активно брати участь у переговорах щодо погодження індикаторів для оцінки прогресу адаптаційних заходів у межах Глобальної цілі з адаптації (GGA)** та забезпечити їхню подальшу інтеграцію у нову Національну стратегію з адаптації й секторальні програмні документи з адаптації в Україні. Це створить єдину систему моніторингу та звітності, підвищить ефективність адаптаційних заходів і сприятиме довгостроковій кліматичній стійкості країни;
- **налагодити співпрацю з Міжнародною обсерваторією викидів метану** (*International Methane Emissions Observatory, IMEO*) та активно долучатися до практичної імплементації ініціативи *Global Methane Pledge*. Скорочення викидів метану є одним з найшвидших та найефективніших способів уповільнити зміну клімату в короткостроковій перспективі. Співпраця з *IMEO* забезпечить доступ до найсучасніших супутникових методологій моніторингу викидів метану, технічної експертизи та міжнародного досвіду, що критично важливо для виконання зобов'язань України в рамках *Global Methane Pledge*;

- **послідовно адвокатувати необхідність покладення на росію більшої кліматичної відповідальності** перед країнами, що розвиваються, демонструючи солідарність із вразливими державами та підкреслюючи історичний та актуальний внесок росії в глобальну кліматичну кризу. У цьому контексті необхідно пріоритезувати поглиблення співпраці з країнами Глобального Півдня, об'єднуючись у спільному прагненні деколонізації та кліматичної справедливості, викривати імперські наративи, зокрема наголошуючи на ролі росії як «викопної імперії» та просуваючи принцип «забруднювач платить»;
- **активно виступати за неприпустимість прийняття РКЗК ООН звітів від росії, які містять дані про викиди на тимчасово окупованих територіях України**, а також направити заяву на секретаріат щодо неправомірності включення росією у своєму звіті окупованих територій України разом із роз'ясненням щодо того, чому інформація щодо так званого «добровільного приєднання» до складу росії (яка неодноразово подавалася росією) не відповідає дійсності;
- **уникати підтримки хибних кліматичних рішень**, таких як розвиток атомної енергетики, використання технологій уловлювання та зберігання вуглецю, геоінженерії, широкого використання водню замість здійснення реальних скорочень «у джерелі» викидів, а також неналежного та неефективного виробництва та використання альтернативних видів палива.

У позиції нижче представлено бачення щодо рішень, які мають бути прийняті на міжнародному та національному рівнях в Україні для досягнення цілей Паризької угоди.

ЗМІСТ

1. Відмова від викопного палива -----	8
2. Участь України у глобальних ініціативах -----	10
3. Кліматичне фінансування: операціоналізація цифр -----	13
4. Національно визначені внески -----	15
5. Справедлива трансформація (Just Transition)-----	17
6. Адаптація до зміни клімату та Global Goal on Adaptation -----	18
7. Екосистеми та синергія між трьома Ріо-конвенціями-----	20
8. Розвиток ВДЕ та підвищення енергоефективності -----	22
9. Вуглецеві ринки -----	22
9.1. Торгівля вуглецевими одиницями за статтею 6 Паризької угоди-----	22
9.2. Впровадження системи торгівлі викидами в Україні -----	24
10. Вплив війни на клімат, відповідальність та звітність росії-----	25
11. Взаємовідносини та солідарність із країнами Глобального Півдня -----	27
12. Запобігання викидам під час повоєнної відбудови -----	28
13. Запобігання просуванню хибних кліматичних рішень -----	29
13.1. Атомна енергетика: додаткові ризики для кліматичних цілей-----	29
13.2. Технології уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) – хибне рішення, що консервує залежність від викопного палива -----	31
13.3. Геоінженерія -----	32
13.4. Ризики та обмеження використання водню -----	33
13.5. Проблематика альтернативних палив -----	33

Позиція щодо пріоритетів кліматичної політики в Україні та світі до Конференції ООН зі зміни клімату (COP30)

1. Відмова від викопного палива

Спалювання викопного палива є ключовою причиною антропогенної зміни клімату. Протягом майже трьох десятиліть переговорів сторони Конвенції уникали прямої згадки про необхідність відмови від викопного палива у рішеннях. Лише у 2023 році на COP28 в Дубаї країни вперше погодилися на поступову відмову від викопного палива, зафіксувавши це у Глобальному підбитті підсумків Паризької угоди (*Global Stocktake (GST)*)²¹ з формулюванням “*transitioning away from fossil fuels*”. Це стало важливим кроком уперед, однак не стало точкою чіткої відмови від вугілля, нафти та газу у визначені конкретні часові рамки. Наявні у тексті “лазівки” залишають простір для подальшого використання викопних палив та прийняття хибних рішень, які можуть відволікати від реальних кліматичних дій. **В GST також вказано, що, аби досягнути цілі в 1,5°C, зниження викидів парникових газів необхідне на 43% до 2030 року та на 60% до 2035 року порівняно з 2019 роком, а до 2050 необхідне досягнення нульових викидів вуглекислого газу (пункт 27 GST).**

У 2025,²² 2024²³ та 2023²⁴ роках Рада Європейського Союзу у своїх рішеннях перед COP підтвердила необхідність термінового скорочення залежності від викопного палива та його субсидування. Однак фокус був саме на відмові від “*unabated fossil fuels*”, тобто палива без технологій зменшення викидів (залишаючи можливість використання викопного палива за умови запобігання викидам парникових газів в атмосферу). В той же час, серед іншого, було підкреслено, що:

- технології зменшення викидів існують в обмеженому масштабі та повинні застосовуватися лише у виключних секторах і не повинні використовуватися для відтермінування кліматичних заходів;

²¹ пункт 28(d) GST: “Transitioning away from fossil fuels in energy systems, in a just, orderly and equitable manner, accelerating action in this critical decade, so as to achieve net zero by 2050 in keeping with the science;”

²² Outcome of Proceedings: Preparation for the 30th Conference of the Parties (COP30) of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) – Council conclusions. *Council of the European Union*, Brussels, 21 October 2025. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14310-2025-INIT/en/pdf>

²³ Preparations for the 29th Conference of the Parties (COP29) of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). Council of the EU, para. 26, 27. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14459-2024-INIT/en/pdf>

²⁴ Preparations for the 28th Conference of the Parties (COP28) of the United Nations Framework Convention on Climate Change. Council of the EU, para. 14, 15. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14285-2023-INIT/en/pdf>

- важливо, щоб енергетичний сектор був переважно вільним від викопного палива задовго до 2050 року, а глобальна енергетична система вже у 2030-х роках була повністю або принаймні переважно декарбонізована.

Хоча певний прогрес на глобальному рівні наявний, все ж спільні плани мають передбачати повну відмову від викопного палива в певні часові рамки задля стримування подальшого загострення кліматичної кризи.

Для України процес відмови від викопного палива тісно пов'язаний зі стратегічними рішеннями щодо розвитку енергетичного сектору та його відновлення після масштабних російських атак. В країні вже визначено на національному рівні:

- ціль з досягнення кліматичної нейтральності країни до 2050 року згідно із Законом України «Про основні засади державної кліматичної політики»;²⁵
- ціль з досягнення кліматичної нейтральності енергетичного сектору України до 2050 року згідно з Енергетичною стратегією України на період до 2050 року;²⁶
- скорочення використання вугільної генерації до повного виведення з експлуатації в 2035 році згідно з Національним планом з енергетики та клімату на період до 2030 року;²⁷
- скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року згідно з Національним планом з енергетики та клімату на період до 2030 року;²⁸
- зменшення викидів парникових газів від транспорту до 90% від рівня 2021 року згідно із Національною транспортною стратегією до 2030 року.²⁹

В умовах масштабних викликів під час російської агресії для України все ж важливо приймати корисні стратегічні рішення, які формуватимуть подальший вектор руху країни. Відновлення та розвиток енергетичного сектору не можуть відбуватися за принципом «як було». Відхід від викопного палива є не лише кліматичним питанням, але й важливим аспектом енергетичної незалежності та безпеки України.

Відтак стратегічний пріоритет розвитку має бути спрямований на збільшення децентралізованої малої генерації з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та систем

²⁵ Закон України "Про основні засади державної кліматичної політики" від 08.10.2024 р. № 3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>

²⁶ Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року" від 21 квітня 2023 р. № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>, Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року, схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 червня 2024 р. № 587-р. URL: <https://me.gov.ua/view/bb0b9ef5-ea96-4b8a-8f2f-471faf32c9df>, стор. 39

²⁷ Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року, схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 червня 2024 р. № 587-р. URL: <https://me.gov.ua/view/bb0b9ef5-ea96-4b8a-8f2f-471faf32c9df>, стор. 40

²⁸ Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 року, схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 червня 2024 р. № 587-р. С. 40. URL: <https://me.gov.ua/view/bb0b9ef5-ea96-4b8a-8f2f-471faf32c9df>, стор. 40

²⁹ Постанова Кабінету Міністрів України "Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках" від 27 грудня 2024 р. № 1550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#n22>

накопичення енергії із одночасною розбудовою електромереж. Об'єкти ВДЕ менш вразливі до російських атак та мають порівняно короткі терміни введення в експлуатацію. Україні потрібно пришвидшувати темпи встановлення та збільшити амбітність, адже наразі національні цілі щодо розвитку ВДЕ залишаються недостатніми, особливо в умовах енергетичної кризи. Це також сприятиме зменшенню залежності від викопного палива у транспортному секторі, а процес розвитку електромобільності в свою чергу зменшить секторальний показник викидів парникових газів. Посилення енергоефективності допоможе зменшити потребу в енергоресурсах.

2. Участь України у глобальних ініціативах

Важливо, щоб національна політика була послідовною та узгодженою із зобов'язаннями, які Україна на себе взяла, а також з ініціативами, до яких доєдналася. Окрім цього, важливо відслідковувати та публічно інформувати про прогрес в досягненні ініціатив.

У 2021 році більш ніж 100 країн, включно з Україною, долучилися до ініціативи ***Global Methane Pledge***, яка передбачає скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року.³⁰ Метан – це парниковий газ, другий за вагомістю впливу на зміну клімату після двоокису вуглецю. **Метан швидко розкладається в атмосфері, а його потенціал глобального потепління у 82,5 разів вищий за CO₂ протягом перших 20 років після викиду. Скорочення викидів метану є одним з найшвидших та найефективніших способів уповільнити зміну клімату в короткостроковій перспективі.** Цей газ важко виявити та виміряти, але запобігти його витокам – одне з найпростіших та найдешевших кліматичних рішень, яке не потребує серйозних технологічних розробок. У 2023 році Кабінетом Міністрів України було затверджено план заходів з реалізації кліматичної політики України в рамках участі в глобальній ініціативі із скорочення викидів метану “*Global Methane Pledge*”.³¹ При реалізації політик і заходів в рамках участі України в *Global Methane Pledge*, особливу увагу необхідно приділити викидам метану, що супроводжують видобуток та транспортування викопного палива, в тому числі імпортного. Для України критично важливо впровадити систему обов'язкового моніторингу та звітності щодо викидів метану по всьому ланцюгу постачання викопного палива — від видобутку до кінцевого споживання. Такий підхід узгоджується з вимогами ЄС щодо прозорості та сталості ланцюгів постачання та сприятиме підготовці до запровадження Україною, як майбутнього члена ЄС, механізмів вуглецевого коригування на кордоні відносно імпорту з третіх країн.

Україні також необхідно посилити свою участь у реалізації *Global Methane Pledge*, перейшовши від формального приєднання до активного впровадження конкретних заходів. Для цього, зокрема, рекомендується забезпечити публічну звітність про прогрес

³⁰ Україна долучилася до Глобальної ініціативи зі скорочення викидів метану. Що це означає? *Екодія*, 03 листопада 2021 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/global-methane-pledge.html>

³¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 липня 2023 р. № 607-р “Про затвердження плану заходів з реалізації кліматичної політики України в рамках участі в глобальній ініціативі зі скорочення викидів метану “*Global Methane Pledge*”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/607-2023-%D1%80#Text>

у досягненні цілі скорочення викидів метану на 30% до 2030 року, включаючи щорічні звіти про виконання затвердженого плану заходів з чіткими показниками по секторах (енергетика, сільське господарство, відходи). Окрім цього, варто активізувати участь у міжнародних платформах та ініціативах. Необхідно налагодити співпрацю з Міжнародною обсерваторією викидів метану (*International Methane Emissions Observatory, IMEO*). Співпраця з IMEO забезпечить доступ до найсучасніших супутникових методологій моніторингу викидів метану, технічної експертизи та міжнародного досвіду, що критично важливо для виконання зобов'язань України в рамках *Global Methane Pledge* та підготовки майбутніх національно визначених внесків.

Під час COP28 у 2023 році коаліція з 118 країн, включно з Україною, підписала ***Global Renewables and Energy Efficiency Pledge***. Згідно з цим документом країни-учасниці погодилися працювати задля: (1) потроєння до 2030 року встановлених світових потужностей до щонайменше 11 000 ГВт, (2) подвоєння до 2030 року темпів підвищення енергоефективності від 2% до 4% щороку, (3) використання принципу енергоефективності як «першого палива» («енергоефективність насамперед») в основі розробки політик, планування та значних інвестиційних рішень.³² Країни зобов'язалися вживати комплексних внутрішніх заходів для сприяння досягненню цього зобов'язання, зокрема шляхом прийняття амбітної національної політики щодо відновлюваної енергії та енергоефективності та відображення цієї амбіції, зокрема в національно визначених внесках та співпраці з містами. Для України залишається необхідність пришвидшувати темпи встановлення об'єктів ВДЕ та збільшити амбітність, адже наразі національні цілі щодо розвитку ВДЕ все ще залишаються недостатніми, особливо в умовах енергетичної кризи.

Варто також зазначити, що за результатами COP28 Україна доєдналася і до наступних Декларацій:

- Декларація про стале сільське господарство, стійкі продовольчі системи та кліматичні дії (***Declaration on Sustainable Agriculture, Resilient Food Systems and Climate Action***).³³ Цю Декларацію підписало 134 країни, включно з Україною, які представляють 5,7 мільярда людей і 75% усіх викидів від світового виробництва та споживання продуктів харчування. Країни, які підтримали Декларацію, зобов'язалися пришвидшити інтеграцію питань сільськогосподарських та продовольчих систем у дії щодо боротьби зі зміною клімату. Серед іншого, це має відображатися у національних планах з адаптації, національно визначених внесках, довгострокових стратегіях, національних стратегіях та планах дій щодо біорізноманіття. Сторони задекларували намір співпрацювати та оперативного досягати зменшення шкідливого впливу ведення сільського господарства та функціонування продовольчих систем шляхом збереження, захисту та відновлення землі, природних екосистем, переходу до більш стійкого виробництва та споживання;

³² Global Renewables and Energy Efficiency Pledge. URL: https://energy.ec.europa.eu/system/files/2023-12/Global_Renewables_and_Energy_Efficiency_Pledge.pdf

³³ COP28 UAE Declaration on Sustainable Agriculture, Resilient Food Systems and Climate Action. SDG2. URL: <https://sdg2advocacyhub.org/latest/cop28-uae-declaration-on-sustainable-agriculture-resilient-food-systems-and-climate-action/>

- Декларація про клімат та здоров'я (***Declaration on Climate and Health***),³⁴ що спрямована на покращення інтеграції питань охорони здоров'я в процеси національної кліматичної політики, врахування їх при розробці національно визначених внесків, національних планів адаптації тощо, а також включати кліматичні питання у національні програми та політики охорони здоров'я;
- Декларація з питань клімату, допомоги, відновлення та миру (***Declaration on Climate, Relief, Recovery and Peace***),³⁵ у якій країни закликають до більш сміливих колективних дій для підвищення стійкості до зміни клімату, необхідних в дуже вразливих країнах, особливо тих, які знаходяться під загрозою або постраждали, зокрема, від конфлікту;
- Декларація про дітей, молодь і кліматичні дії (***Declaration on Children, Youth and Climate Action***).³⁶ Сама Декларація була розроблена та підписана країнами ще у 2019 році на COP25, Україна ж доєдналася до неї у 2023 році. Документ визнає критичну роль дітей і молоді як агентів змін, а також передбачає зміцнення спроможності дітей і молоді щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації шляхом створення та інвестування в освіту зі зміни клімату та довкілля.

Участь України в глобальних ініціативах, спрямованих на скорочення залежності від викопного палива, має посилюватися.

Україна мала б долучитися до країн BOGA (***Beyond Oil & Gas Alliance***)³⁷ — міжнародної коаліції урядів і партнерів, які працюють разом, щоб сприяти поетапній відмові від видобутку нафти і газу. До альянсу можливо долучитися у якості:

- (а) основного члена — у такому випадку необхідно прийняти зобов'язання припинити нові угоди про концесії, ліцензії та видачу дозволів на користування надрами для видобутку нафти і газу;
- (б) асоційованого члена — зробити один чи більше конкретних кроків, які сприяють скороченню видобутку нафти і газу (включення відповідних цілей у НВВ, реформування галузі та припинення субсидювання для видобутку нафти та газу, та ін);
- (в) друга BOGA — підписати спільну декларацію.

³⁴ COP28 UAE Declaration on climate and health. *World Health Organization*. URL: <https://www.who.int/publications/m/item/cop28-uae-declaration-on-climate-and-health>

³⁵ COP28 Declaration on Climate, Relief, Recovery and Peace. *COP28 official website*. URL: <https://www.cop28.com/en/cop28-declaration-on-climate-relief-recovery-and-peace>

³⁶ Declaration on Children, Youth and Climate Action. *UNICEF*. URL: <https://www.unicef.org/environment-and-climate-change/climate-declaration#declaration>

³⁷ The Beyond Oil and Gas Alliance Declaration. URL: <https://drive.google.com/file/d/176fTn0z5aNr-vhUecAsLOD8Jg110dQMF/view>

На COP29 у Баку Європейська Комісія та Альянс *Beyond Oil and Gas (BOGA)* оголосили про нове партнерство для прискорення справедливого та рівноправного переходу від викопного палива в Європі та в усьому світі.³⁸

3. Кліматичне фінансування: операціоналізація цифр

Кліматичне фінансування залишається важливим елементом міжнародних кліматичних переговорів, адже саме воно визначає спроможність країн світу впроваджувати заходи зі зменшення викидів та адаптації до зміни клімату. На COP29 сторони досягли згоди щодо нової колективної фінансової цілі *NCQG – New Collective Quantified Goal*. Результатом роботи стало фіксування в NCQG двох основних підцілей:³⁹

- розвинені країни повинні виступити лідерами в спрямуванні щонайменше **300 млрд доларів США щорічно до 2035 року** на подолання кліматичної кризи. Раніше у 2009 році розвинуті країни погодилися мобілізувати 100 мільярдів доларів США щорічно до 2020 року для підтримки кліматичних заходів у країнах, що розвиваються. У 2015 році відповідно до Паризької угоди сторони погодилися продовжити цю ціль до 2025 року і власне на COP29 було прийнято рішення про підвищення нової цілі з 100 до 300 млрд доларів щорічно до 2035 року. Однак погоджена ціль зазнала значної критики, адже залишається суттєво нижчою за реальні потреби країн, що розвиваються, які оцінюються у понад 1 трильйон;⁴⁰
- забезпечити зусилля всіх учасників для спільної роботи над збільшенням фінансування країн, що розвиваються, з державних та приватних джерел до суми **1,3 трильйона доларів США на рік до 2035 року**. Для масштабування даного фінансування було започатковано **“Baku-to-Belém Roadmap”**.⁴¹ *Baku-to-Belem Roadmap* є однією з ключових ініціатив, яку визначила для себе Бразилія на COP30. Вона спрямована на окреслення стратегій реформування багатостороннього фінансування, покращення доступу до фінансування кліматичних заходів, розширення внутрішнього потенціалу та розкриття можливостей для масштабних інвестицій.

Отже, очікується, що переговори в Белені посприяють операціоналізації фінансових цілей, щоб забезпечити справедливу й ефективну реалізацію фінансової підтримки для країн, що розвиваються.

Україні варто послідовно підтримувати рішення, які забезпечують грантове та пільгове фінансування для країн, що найбільше страждають від наслідків кліматичної

³⁸ BOGA and European Commission announce partnership at COP29. BOGA. URL: <https://beyondoilandgasalliance.org/boga-and-european-commission-announce-partnership-at-cop29/>

³⁹ Baku-Belém Roadmap: The Path to COP30. ECCO, 22 April 2025. URL: <https://eccoclimate.org/baku-belem-roadmap-the-path-to-cop30/>

⁴⁰ COP29: чим завершився головний кліматичний саміт світу та яка в ньому роль України. Екодія, 29 листопада 2024 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/cop29-chym-zavershyvsia.html>

⁴¹ Baku-Belém Roadmap: The Path to COP30. ECCO, 22 April 2025. URL: <https://eccoclimate.org/baku-belem-roadmap-the-path-to-cop30/>

кризи (зокрема для закриття прогалів у фінансуванні відшкодування втрат та збитків – *Loss and Damage*), а також щодо забезпечення сумісності фінансових потоків із цілями Паризької угоди. Це питання не лише справедливості, але й солідарності з країнами, які в більшості репрезентують Глобальний Південь. Україна відповідно до РКЗК ООН належить до *Annex I* як країна з перехідною економікою. Такий статус означає, що вона не є донором кліматичного фінансування (*Annex II*), але водночас і не входить до групи країн, що розвиваються, а відтак не є першочерговою стороною для претендування на кліматичне фінансування.

Росія також належить до *Annex I* як країна з перехідною економікою. Однак її фактичний статус – держава, чия економіка значною мірою базується на використанні та експорті викопного палива і яка фінансує війну за рахунок цих доходів – піднімає питання невідповідності її поточного статусу. **Для України варто послідовно адвокатувати, що росія повинна нести більшу кліматичну відповідальність перед країнами, що розвиваються. Таким чином Україна зможе продемонструвати більшу солідарність та підтримку вразливих країн, а також підсвітити роль росії та необхідність її кліматичної відповідальності.**

Зміна належності країни до певного *Annex* доволі складна, однак процедурно можлива. Ініціювання перегляду статусу можливе в межах статті 15 Конвенції (внесення змін до Конвенції або додатків), яка допускає ухвалення рішень консенсусом або, за відсутності консенсусу після вичерпання зусиль, – більшістю у три чверті Сторін, присутніх і таких, що голосують.⁴² На практиці це означає подання пропозиції щодо внесення змін до переліків у *Annex I* та *Annex II* секретаріату за процедурою, закріпленою в статтях 15 та 16, не пізніше ніж за 6 місяців до проведення COP.⁴³ Зокрема варто звернути увагу на зміну статусу Туреччини: за результатами COP7 у Марракеші (2001 рік) Сторони ухвалили рішення 26/CP.7, яким Туреччину було вилучено з *Annex II*, а також визнано її «особливі обставини» як Сторони, включеної до *Annex I*.⁴⁴

Важливо також відмітити, що у своєму консультативному висновку Міжнародний Суд ООН вказав, що «статус держави як розвиненої чи такої, що розвивається, не є статичним» і залежить від «поточних обставин відповідної держави». Це є показовим, з огляду на те, що чинні визначення цих термінів (які визначають, від кого очікується фінансування та для яких країн) опираються на класифікацію початку 1990-х років.⁴⁵

⁴² United Nations Framework Convention on Climate Change. *United Nations*, 1992. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

⁴³ Proposals to Amend the Lists in Annexes I and II of the Convention. *UNFCCC*. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-convention/history-of-the-convention/proposals-to-amend-the-lists-in-annexes-i-and-ii-of-the-convention>

⁴⁴ Report of the Conference of the Parties on its seventh session, held at Marrakesh from 29 October to 10 November 2001. *UNFCCC*, 21 January 2002. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/cop7/13a04.pdf>

⁴⁵ Obligations of states in respect of climate change. Advisory opinion. 2025. *International court of justice*, July 23, 2025. Paragraph 226. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>

4. Національно визначені внески

На етапі імплементації рішень щодо GST-1 держави мають вжити рішучих заходів, зокрема, врахувати результати GST-1 у своїх нових НБВ. Станом на сьогодні зв'язок між результатами першого Глобального підбиття підсумків *Global Stocktake* (GST-1) та третьою редакцією національно визначених внесків (НБВ3.0) є недостатньо ефективним, а сам процес подальшої реалізації є недостатньо визначеним. Тобто НБВ слабо відображають та враховують висновки та рекомендації GST-1: зв'язок між ними не є достатнім, відсутня чітка логіка щодо того, як сигнали GST-1 будуть операціоналізовані в цілях та заходах.

У своєму Консультативному висновку 2025 року Міжнародний суд ООН⁴⁶ підкреслив, що одного лише подання НБВ недостатньо для виконання зобов'язань за Паризькою угодою: зміст НБВ має бути достатнім, щоб забезпечити «адекватний внесок» у досягнення цілі 1,5°C. Суд також підтвердив, що обмеження потепління саме на рівні 1,5°C є узгодженою ціллю Паризької угоди, а держави повинні керуватися найкращими наявними науковими знаннями і принципом спільної, але диференційованої відповідальності (*common but differentiated responsibilities – CBDR*). Окрім того, судді зазначили, що зобов'язання запобігати значній шкоді кліматичній системі поширюється на видобуток, споживання та інфраструктуру викопного палива, тим самим ще раз підкреслюючи вимоги, що випливають із результатів першого Глобального підведення підсумків (GST-1).

Напередодні COP30 Секретаріатом РКЗК ООН було опубліковано оновлений синтезований звіт щодо НБВ (*NDC Synthesis Report*⁴⁷), що оцінює сукупний вплив нових зобов'язань, поданих на той момент. Станом на вересень 2025 року лише 64 країни подали свої оновлені НБВ, що охоплюють приблизно 30% світових викидів парникових газів, а їхнє колективне очікуване зниження викидів становить близько 17% порівняно з рівнем 2019 року. І хоча спостерігається прогрес у структурі поданих НБВ, темпи та масштаб дій усе ще недостатні, щоб забезпечити досягнення мети щодо обмеження потепління до 1,5 °C. «Розрив викидів» (*“Emissions Gap”*⁴⁸) так і залишається небезпечно великим, а цьогорічний звіт Секретаріату лише підтверджує те, що вже відомо: потрібні значно вища амбітність та рішучі дії.⁴⁹ Водночас ці висновки стануть важливими для цьогорічного COP, де країни визначатимуть подальші кроки для звуження цього розриву. Державам доведеться відповісти на запитання: що має відбутися після НБВ і як перетворити амбітність на дії та зберегти можливість безпечнішого майбутнього.⁵⁰ В останньому такому звіті, оприлюдненому в 2024 році, було зазначено, що за повної

⁴⁶ Obligations of states in respect of climate change: Advisory opinion. *ICJ*, 23 July 2025. Paragraph 242. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>

⁴⁷ 2025 NDC Synthesis Report. *UNFCCC*. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2025_08.pdf

⁴⁸ Emissions Gap Report 2024. *UNEP*, 24 October 2024. URL: <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2024>

⁴⁹ Srouji J. Are countries' new climate plans ambitious enough? What we know so far. *World Resources Institute*, June 2, 2025. URL: <https://www.wri.org/insights/assessing-2025-ndcs>

⁵⁰ 2024 NDC Synthesis Report. *UNFCCC*. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs/2024-ndc-synthesis-report#Adaptation-component>

імплементатії поточних національних планів сукупні викиди у 2030 році становитимуть 51,5 гігатонн CO₂.⁵¹

Україна, як і інші країни, повинна була подати свій оновлений НБВ 3.0 в межах продовженого дедлайну у вересні 2025 року. Проте лише 29 жовтня розпорядженням Кабінету Міністрів України було схвалено Другий⁵² національно визначений внесок України до Паризької угоди⁵³ (текст самого документу в публічному доступі ще очікується). Враховуючи цьогорічний досвід підготовки НБВ, Україна повинна винести відповідні висновки для покращення підготовки наступного НБВ. Важливо, що НБВ є не лише документом, який фіксує ціль та основні політики та дії, які країна планує здійснювати для подолання кліматичної кризи та адаптації до її наслідків. НБВ також містять інформацію про потреби у фінансуванні, технологіях та розбудові потенціалу для реалізації необхідних заходів, або ж навпаки надання фінансування чи відповідних технологій.⁵⁴ При оновленні НБВ України варто також забезпечити розробку інвестиційного плану для його реалізації, включно з аналізом інвестиційних можливостей, що допоможе сприяти формуванню політичних рамок та, відповідно, полегшить залучення приватного та державного фінансування, а також мобілізацію ресурсів міжнародних донорів.⁵⁵

Окрім цього, оновлений НБВ України повинен відповідати національній цілі кліматичної нейтральності до 2050 року, передбачати чітку ціль зі скорочення викидів до 2035 року, а також містити компоненти щодо заходів з адаптації до зміни клімату, забезпечення фінансування кліматичних заходів, інтеграції політик збереження природних екосистем та біорізноманіття, а також враховувати необхідність справедливої трансформації, ціль щодо абсорбції парникових газів, а також враховувати результати першого Глобального підбиття підсумків (GST).⁵⁶

Узгодженість із європейським курсом теж впливає на українську рамку для нормотворчості та планування. Європейський кліматичний закон⁵⁷ закріплює нейтральність ЄС до 2050 року, а влітку 2050 року Єврокомісія запропонувала внести

⁵¹ COP30 president prepares for clash of views on how to respond to NDCs. *Climate Home News*, August 19, 2025. URL: <https://www.climatechangenews.com/2025/08/19/cop30-president-prepares-for-clash-of-views-on-how-to-respond-to-ndcs/>

⁵² Національно визначений внесок, який подається Україною в рамках третього циклу оновлення НБВ (НБВ до 2035 року), визначено Кабінетом Міністрів України як Другий національно визначений внесок.

⁵³ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Другого національно визначеного внеску України до Паризької угоди» від 29 жовтня 2025 р. № 1172-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-2025-%D1%80#Text>

⁵⁴ 2024 NDC Synthesis Report. UNFCCC. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs/2024-ndc-synthesis-report#Adaptation-component>

⁵⁵ Третій НБВ України: яким він повинен бути? Рекомендації та міжнародні підходи. *Екодія*, 7 липня 2025 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/tretij-nbv-ukrainy-iakym-vin-povynen-buty.html>

⁵⁶ NDC 3.0. UNFCCC. URL: <https://unfccc.int/ndc-3.0>

⁵⁷ European Climate Law. *European Union*. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-climate-law_en

зміни до цього закону,⁵⁸ встановивши орієнтир на 2040 рік – зменшити викиди на 90% від рівня 1990 року (із подальшим узгодженням секторальної політики). На початку листопада 2025 року країни-члени ЄС погодили компромісну позицію, яка підтвердила цю ціль, але передбачила можливість використання вуглецевих кредитів до 5%, що фактично зменшує частку внутрішніх скорочень «у джерелі». Втім орієнтир ЄС щодо зменшення викидів на 90% від рівня 1990 року є важливим для України: його слід враховувати при формуванні національних кліматичних цілей та деталізації секторальних траєкторій.

Успішність НВВ визначається не лише фактом його підготовки, але і його безпосереднім подальшим втіленням. Важливо, щоб після подання оновленого НВВ у 2025 році та участі в COP30 Україна врахувала здобутий досвід для розроблення якісного плану заходів з реалізації оновленого НВВ та його подальшого втілення.

5. Справедлива трансформація (Just Transition)

Справедлива трансформація (*Just Transition*) є одним із системотворних елементів кліматичної політики, що поєднує декарбонізацію із захистом працівників та громад у вразливих регіонах. Вона передбачає формування державної кліматичної політики із забезпеченням гідного життя та заробітку усім працівникам та спільнотам, на яких вплине процес переходу до низьковуглецевого розвитку та досягнення кліматичної нейтральності.

За останнє десятиріччя Україна продемонструвала відчутний поступ та політичну волю у визначенні поняття справедливої трансформації, але всі її процеси наразі нерозривно пов'язані з вугільними регіонами і направлені виключно на них. Однак повна та успішна декарбонізація всієї економіки країни потребує розширення масштабів і розуміння справедливої трансформації поза поточним фокусуванням на якомусь одному типі регіонів. Інші вуглецеємні та моноіндустріальні громади, як-от ті, що залежать від видобутку нафти, газу та інших викопних ресурсів, а також промислових підприємств, що залежать від викопного палива (наприклад, сектор металургії), які перейдуть на нові низьковуглецеві технології, скоротять свою діяльність або повністю закриються, також повинні бути покриті урядовою політикою справедливої трансформації.

Під час COP30 **Україна має унікальний шанс підтримати створення Беленського механізму дій (*Belém Action Mechanism, BAM*) — рамки для просування справедливої трансформації в усій економіці всередині країн та між ними через міжнародне співробітництво, що базується на РКЗК ООН та засноване на принципах рівності та «спільної, але диференційованої відповідальності та відповідних можливостей» (*Common But Differentiated Responsibilities and Respective Capacities, CBDR-RC*).**

Беленський механізм дій буде фокусуватися на:

⁵⁸ EU Climate Law: new way to reach 2040 targets. *European Commission*, 2 July 2025. URL: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/eu-climate-law-new-way-reach-2040-targets-2025-07-02_en

- розвитку та доступі до знань і передового досвіду щодо справедливої трансформації, зокрема через продовження роботи Робочої програми справедливого переходу, яка була започаткована на COP27 в Єгипті та підсилена на COP28 в ОАЕ;
- підтримці дій та надання технічної допомоги щодо розширення доступу до засобів реалізації та нарощування потенціалу, необхідного для реалізації шляхів та розширення засобів справедливої трансформації, включаючи визначення грантового фінансування, що не створює боргів, передачу технологій та нарощування потенціалу країнам, що розвиваються, зокрема шляхом координації та спрямування нових та наявних механізмів фінансування політики, планів, програм та практики справедливої трансформації;
- координації ініціатив справедливої трансформації в рамках та поза межами РКЗК ООН, включаючи виявлення та усунення прогалин і подолання перешкод для її досягнення, створення синергії, надання рекомендацій та уникнення дублювання зусиль між механізмами та органами в рамках та поза межами РКЗК ООН, а також визначення шляхів подальшого розвитку міжнародної співпраці.

6. Адаптація до зміни клімату та Global Goal on Adaptation

Одним із пріоритетів на COP30 будуть питання адаптації. Цей пріоритет є логічним продовженням питань, які обговорювалися під час переговорів у Бонні цього року, зокрема стосовно визначення індикаторів для оцінки прогресу щодо глобальної цілі з адаптації (*Global Goal on Adaptation – GGA*).

Ще у 2015 році Паризькою угодою було представлено концепцію глобальної цілі з адаптації (*GGA*), поряд із глобальною ціллю зі скорочення викидів, спрямованої на обмеження зростання середньосвітової температури до 1,5°C. Проте, на відміну від мітигації (*mitigation*), визначення показників для відстеження прогресу адаптаційних заходів є більш комплексним та складним процесом.⁵⁹ Унаслідок цього глобальний прогрес у сфері адаптації залишається обмеженим, повільним і недостатньо скоординованим, що не відповідає об'єктивним потребам.⁶⁰

Робоча програма Глазго–Шарм-ель-Шейха щодо Глобальної цілі з адаптації (*GGA*), започаткована на COP26, передбачала серію переговорів для розробки операційної рамки *GGA* до COP28.⁶¹ На COP28 було ухвалено рамку для *GGA* — Рамкову програму ОАЕ щодо глобальної кліматичної стійкості. У межах цієї програми було започатковано дворічну робочу програму ОАЕ–Белен щодо індикаторів, метою якої є розробка показників та методологій для вимірювання прогресу у досягненні цілей адаптації, визначених у межах Рамкової програми щодо глобальної кліматичної

⁵⁹ Global Goal on Adaptation. *Global Adaptation Network*. URL: <https://www.unep.org/gan/what-we-do/global-goal-adaptation>

⁶⁰ Understanding the Paris Agreement's "Global Goal on Adaptation". *World Resources Institute*, March 28, 2025. URL: <https://www.wri.org/insights/global-goal-on-adaptation-explained>

⁶¹ Global Goal on Adaptation. *Global Adaptation Network*. URL: <https://www.unep.org/gan/what-we-do/global-goal-adaptation>

стійкості.⁶² Іншими словами, глобальна рамка не підміняє собою дії країн на національних рівнях, а забезпечує спільні цілі та метрики, покликана стимулювати координацію та фінансування адаптаційних заходів, а також підвищувати видимість цієї теми на рівні, співмірному з мітигацією.

В Бонні цьогогоріч учасники обговорили 490 потенційних індикаторів, обраних із 9000 індикаторів, що були запропоновані робочими групами експертів. З них на COP30 планується узгодити 100 індикаторів, аби забезпечити системний моніторинг адаптаційних зусиль країн. Окремим викликом стало обговорення «засобів впровадження» (*Means of Implementation – Mol*) адаптаційних цілей, зокрема, фінансову підтримку, необхідну для реалізації адаптаційних заходів у країнах, що розвиваються. Саме питання фінансів у адаптації стало однією з перепон для подальшого прогресу навколо переговорів щодо імплементації глобальної цілі з адаптації та її індикаторів.⁶³

У зв'язку з недостатнім забезпеченням кліматичного фінансування для адаптації до все більш серйозних наслідків зміни клімату, у 2021 році в *Glasgow Climate Pact*⁶⁴ було зафіксовано заклик до розвинених країн щонайменше подвоїти⁶⁵ до 2025 року свій колективний обсяг фінансування заходів з адаптації, порівняно з обсягом 2019 року. Крім того, деякі уряди та громадські організації закликають ухвалити нову ціль щодо фінансування адаптації на COP30, оскільки термін дії чинної цілі (узгодженої на COP26) завершується цього року.⁶⁶

У рамках РКЗК ООН та Паризької угоди існує Фонд адаптації (*Adaptation Fund*) – спеціальний фінансовий механізм для проєктів і програм з адаптації до зміни клімату в країнах, що розвиваються, і є найбільш вразливими до наслідків зміни клімату. Оскільки Фонд адаптації не має механізму регулярного поповнення, щорічна мобілізація ресурсів на конференціях COP має велике значення для забезпечення його стабільності та спроможності реалізовувати мандат. Досягнення та підвищення цільових орієнтирів щодо мобілізації ресурсів для Фонду адаптації є критично важливим не лише для зміцнення самого Фонду, але й для виконання зобов'язання у межах Нової колективної кількісної цілі з фінансування клімату (*NCQG*).

⁶² Submission: UAE-Belem Work Programme on Indicators. *Climate Action Network International*, April 2024. URL: <https://climatenetwork.org/resource/submission-uae-belem-work-programme-on-indicators/>

⁶³ Адаптація, справедлива трансформація, кліматичні фінанси - про що говорили на переговорах в Бонні та що чекати від COP30 у Бразилії. *Екодія*, 17 липня 2025 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/adaptatsia-spravedlyva-transformatsia-klimfin-perehovory-v-bonni2025.html>

⁶⁴ Glasgow Climate Pact. *UNFCCC*, 2021, URL: <https://unfccc.int/documents/310475>

⁶⁵ Doubling adaptation finance: efforts to respond to the call of the Glasgow Climate Pact. *UNFCCC*, 2024. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Doubling%20Adaptation%20Finance_Efforts%20to%20Respond%20to%20the%20Call%20of%20the%20Glasgow%20Climate%20Pact.pdf

⁶⁶ What is COP30 and why does it matter for the climate? *Chatham House*, 5 September 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/09/what-cop30-and-why-does-it-matter-climate>

Для України надзвичайно важливо активно брати участь у переговорному процесі щодо погодження індикаторів, які дозволять відстежувати ефективність заходів з адаптації до зміни клімату. Інтеграція погоджених індикаторів у національні політики та документи є особливо актуальною з огляду на вимоги Закону України № 3991-IX «Про основні засади державної кліматичної політики», відповідно до якого протягом двох років з дня набрання чинності законом (тобто до 30 жовтня 2026 року) повинні бути:

- розроблена і затверджена нова Національна стратегія адаптації до зміни клімату,
- розроблені і затверджені секторальні програмні документи щодо адаптації до зміни клімату,
- підготовлені та затверджені регіональні та місцеві стратегії адаптації до зміни клімату.

Відтак результати переговорів під час COP30 мають бути взяті до уваги при розробленні національних актів, які повинні включати адаптаційний компонент.

7. Екосистеми та синергія між трьома Ріо-конвенціями

Бразильське головування включило напрямок «Управління лісами, океанами та біорізноманіттям» до шести пріоритетних напрямків роботи на COP30 в межах *Action Agenda*.⁶⁷ Минулорічне рішення COP16 Конвенції про біологічне різноманіття (Колумбія, листопад 2024 р.) щодо синергії між біорізноманіттям і кліматом, а також Консультативний висновок Міжнародного суду ООН (липень 2025 р.) щодо зобов'язань за Конвенцією про біологічне різноманіття у контексті забезпечення захисту кліматичної системи **створили унікальний момент для активних дій щодо біорізноманіття та клімату, що повинно бути відображено у результатах COP30.**

У 1992 році Бразилія вже стала місцем, де були сформовані три фундаментальні міжнародні угоди, що встановлюють рамки для глобальної співпраці у сфері міжнародного екологічного права. Тоді під час Саміту Землі (Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку) у Ріо-де-Жанейро країни підписали Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату (*UNFCCC*), Конвенцію про біорізноманіття (*CBD*) та погодили підписання Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням (*UNCCD*).

Одним із очікувань від COP30 є **налагодження синергії між цими трьома угодами, так званими «Ріо-конвенціями»**. Ключовими є питання, як скоординувати дії країн щодо клімату, біорізноманіття та протидії деградації земель в рамках цих угод. Це може бути реалізовано, наприклад, через спільний мандат трьох Ріо-конвенцій та розробку надійних індикаторів у межах Глобальної цілі з адаптації (*GGA*) для фіксації стану екологічної цілісності та ризику колапсу екосистем.

У цьому контексті під час COP30:

⁶⁷ COP30: Action Agenda. An official COP30 website, August 28, 2025. URL: <https://cop30.br/en/action-agenda>

- сторони повинні погодити включення питання синергії між збереженням біорізноманіття і кліматом до порядку денного і приділити цим питанням увагу під час переговорів. Для досягнення амбітних результатів Сторони повинні пріоритизувати питання синергії трьох Ріо-конвенцій в рамках пункту SBSTA щодо співпраці з іншими міжнародними організаціями (*SBSTA item on Cooperation with Other International Organisations*). Рішення по цьому питанню не повинно обмежитися лише декларацією намірів, а має містити конкретні елементи і шляхи співпраці між зазначеними конвенціями. Зокрема – посиленої кооперації між Секретаріатами конвенцій та наміру розробки спільної робочої програми (*Joint work program*);
- сторони мають забезпечити створення надійної системи індикаторів для відстеження прогресу країн у досягненні Глобальної цілі з адаптації (GGA). Зокрема, для цілі 9.d щодо зменшення впливів зміни клімату на екосистеми та біорізноманіття **індикатори мають враховувати ключову роль екологічної цілісності, екосистемної зв'язності та показників ризику колапсу екосистем** (*ecological integrity, connectivity, and risk of ecosystem collapse measures*);
- сторони мають винести питання знищення та деградації лісів (а також загалом захисту екосистем) на найвищий політичний рівень та відобразити це у формальних переговорах. Крім того, за підсумками глобального діалогу щодо лісів і землекористування та *Mitigation Work Programme (MWP)* сторони повинні запропонувати амбітні рекомендації, які сприятимуть повному та справедливому впровадженню глобального зобов'язання щодо зупинки процесів знеліснення й деградації лісів та переходу до тренду відновлення лісів до 2030 року.

З метою посилення своєї ролі у переговорних процесах, **Україні важливо враховувати напрямок «Управління лісами, океанами та біорізноманіттям» на COP30 (з урахуванням власного контексту) та використовувати можливості для поєднання активних дій щодо збереження біорізноманіття та клімату.** Особливо актуальним це завдання постає в умовах повномасштабної війни, яка завдає великої шкоди і біорізноманіттю,⁶⁸ і клімату.⁶⁹

Одним зі шляхів досягнення спільних цілей щодо біорізноманіття та клімату може стати активне розширення мережі зв'язаних між собою та ефективно керованих природоохоронних територій національного та міжнародного рівня, які дозволять зупинити процеси деградації природних екосистем і запустити процеси їхнього відновлення, зокрема на територіях, які постраждали внаслідок російської агресії. У контексті збереження лісів, Україна може стати європейським лідером у боротьбі з деградацією лісів, маючи одні з найбільших у Європі площ старовікових лісів⁷⁰ та

⁶⁸ Environmental consequences of the war in Ukraine. August-September 2-2025. *UWEC*, October 4, 2025. URL: <https://uwecworkgroup.info/category/ecosystems/>

⁶⁹ Climate damage caused by russia's war in Ukraine: 24 February 2022 - 23 February 2025. *Екодія*, 8 жовтня 2025 р. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/climate-damage-caused-by-russias-war-in-ukraine-24-february-2022-23-february-2025-full-assessment.html>

⁷⁰ 4750 Hectares of Old-Growth Ukrainian Forest Receive the Highest Level of Protection. *WWF*, September 16, 2020. URL: https://wwf.panda.org/wwf_news/?715711/old-growth-protected-in-ua

пралісів, а також адвокатувати на міжнародному рівні необхідність припинення знеліснення та деградації лісів.

8. Розвиток ВДЕ та підвищення енергоефективності

У 2023 під час COP28 в ОАЕ Україна стала країною-підписанткою *Global Renewables & Energy Efficiency Pledge*,⁷¹ який фіксує намір потроїти глобальну встановлену потужність ВДЕ й подвоїти темпи підвищення енергоефективності до 2030 року. Бразильське президенство цьогогорічної конференції визначило 30 ключових цілей COP30 в межах *Action Agenda*, і на перше місце поставило саме цю ціль.⁷²

Під час COP30 – як в межах переговорного процесу, так і в ширшій рамці участі – **Україна має зробити окремий фокус на заявах про прискорення розгортання потужностей ВДЕ та пришвидшення впровадження енергоефективних заходів**, що відповідатимуть пріоритетам, визначеним бразильським президенством COP та *Global Renewables & Energy Efficiency Pledge*.

Україна також має унікальну позицію адвокатувати ВДЕ та енергоефективність перед іншими країнами не тільки як сталі кліматичні рішення, але і як заходи з підвищення енергетичної безпеки в дедалі нестабільнішому світі, враховуючи досвід російсько-української війни. Тому Україні важливо демонструвати на конкретних прикладах, що ВДЕ – це також інструмент безпеки (наприклад, встановлення дахових СЕС на об'єктах критичної інфраструктури для забезпечення автономності під час блекаутів, проведення термомодернізації будівель тощо).

У рамках державної кліматичної та енергетичної політики серед основних пріоритетів має бути прискорене встановлення потужностей відновлюваних джерел енергії, розбудова розподільчих мереж для електрифікації та впровадження заходів з енергоефективності.

9. Вуглецеві ринки

9.1. Торгівля вуглецевими одиницями за статтею 6 Паризької угоди

Стаття 6 Паризької угоди⁷³ формує рамку для міжнародної торгівлі вуглецевими одиницями як форми співпраці між країнами, через двосторонні обміни *ITMO* (*internationally transferred mitigation outcomes*) за статтею 6.2 та централізований механізм для торгівлі вуглецевими одиницями (одиницями скорочення або видалення викидів) під егідою UNFCCC за статтею 6.4. Так, **стаття 6.2** встановлює, що країни можуть співпрацювати безпосередньо одна з одною для торгівлі результатами скорочення

⁷¹ COP28: Global Renewables and Energy Efficiency Pledge. *Official website of COP28*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>

⁷² COP30: Action Agenda. *Official website of COP30*, 28 August 2025. URL: <https://cop30.br/en/action-agenda>

⁷³ Паризька угода, ратифікована Законом України № 1469-VIII від 14.07.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l61#Text

викидів за умови дотримання принципів прозорості, екологічної цілісності, відсутності подвійного обліку та внесення відповідних коригувань у свої національні облікові дані.

Стаття 6.4 встановлює централізований механізм, у рамках якого вуглецеві кредити генеруються за допомогою конкретних проєктів, які зменшують або усувають викиди. Ці кредити (за авторизації країни, де реалізується проєкт) можуть бути використані країнами для досягнення їхніх кліматичних цілей, а також передаватися як ІТМО за ст. 6.2 із внесенням відповідних коригувань.

Україна підписала угоди зі Швейцарією в 2022 році та з Японією в 2024 році, що повинні сприяти розвитку ринкових механізмів відповідно до статті 6 Паризької угоди.⁷⁴ Водночас існує ризик, актуальний як зараз, так і під час повоєнної відбудови: послаблення внутрішніх досягнень через передачу результатів скорочень викидів. Тобто ситуації, коли одиниці, що необхідні для досягнення цілей власного НВВ, передаватимуться і будуть зараховані іншим державам. Це де-факто може зробити Україну «донором» зовнішніх показників за рахунок власних цілей. Іншими словами, після авторизації передачі та здійснення відповідних коригувань Україна вже не зможе зарахувати такі скорочення для реалізації власного НВВ. Тому участь у таких механізмах доцільна лише в обмеженому обсязі й за умови наявності суворих запобіжників, зокрема обмеження підтримкою лише тих проєктів, які відповідають критерію додатковості – тобто не могли би бути реалізовані без доходу від продажу вуглецевих одиниць. При цьому, перевірка додатковості має здійснюватися через незалежну верифікацію акредитованими третіми сторонами (*Designated Operational Entities*).⁷⁵

Базовим підходом має бути пріоритет внутрішніх скорочень викидів всіма сторонами Конвенції. Будь-які міжнародні передачі (за статтею 6.2 чи за статтею 6.4) мають відбуватися виключно за умови, що вони не підриватимуть досягнення цілей НВВ 3.0 та національної траєкторії до кліматичної нейтральності, а також з урахуванням необхідності унеможливити подвійне зарахування скорочень через здійснення відповідних коригувань (*corresponding adjustments*). І що найбільш важливо — передача має бути можлива лише щодо надлишкових скорочень порівняно з цільовою траєкторією, після незалежної перевірки.⁷⁶

Предметом торгівлі можуть бути лише **високоякісні одиниці** з доведеною додатковістю, сталістю та надійно верифіковані. **Зарахування дій, що і так фінансуються державними/обов'язковими інструментами, є неприйнятним.** Участь покупців має бути обмежена суб'єктами, які вже демонструють суттєві скорочення «у джерелі», а міжнародні кредити використовують лише для залишкових викидів – тобто тих, які залишаються після реалізації всіх можливих заходів зі скорочення.

⁷⁴ Міндовкілля об'єднує стейкхолдерів для зеленого відновлення України. *Офіційний веб-сайт колишнього Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України*, 15 серпня 2024 р. URL: <https://mepr.gov.ua/mindovkillya-ob-yednuye-steikholderiv-dlya-zelenogo-vidnovlennya-ukrayiny/>

⁷⁵ Designated Operational Entities. CDM Glossary. UNFCCC. URL: <https://cdm.unfccc.int/DOE/index.html>

⁷⁶ Considerations for Article 6 engagement: The host country perspective. *German Environment Agency, Climate Change* 41/2020. URL: https://newclimate.org/sites/default/files/2020/11/NewClimate_Article6_Engagement_HostCountryPerspective_Nov2020.pdf

За відсутності зазначених умов і повної прозорості торгівля вуглецевими одиницями створює неприйнятні ризики грінвошингу та послаблення внутрішніх кліматичних цілей. Україна не повинна ставати джерелом «компенсацій» для іноземних компаній чи урядів, **первинним завданням повинно залишатися швидке скорочення викидів у межах країни, тоді як міжнародні операції можуть розглядатися лише як додатковий, вузький і чітко регульований елемент.**

9.2. Впровадження системи торгівлі викидами в Україні

Попри те, що питання створення національної системи торгівлі викидами (СТВ) не є безпосередньою темою кліматичних переговорів під час COP, для України важливо враховувати цей аспект при презентуванні своїх кліматичних планів та намірів. Під час формулювання заяв та позицій на міжнародному рівні варто враховувати, що СТВ не є універсальним та найбільш ефективним рішенням чи гарантією досягнення цілей скорочення викидів. Власне майбутня ефективність української СТВ залежатиме від того, наскільки якісно будуть закладені інституційні, економічні та регуляторні передумови, про які йдеться далі.

Запуск СТВ в Україні розглядається як євроінтеграційне зобов'язання і водночас важливий інструмент досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. **Проте ефективність системи визначатиметься не фактом її створення, а якістю її подальшого функціонування, чому передують формування належного дизайну, визначення амбітного сукупного ліміту, правил розподілу квот, механізмів стабілізації ціни, забезпечення інституційної спроможності, незалежності регулятора та прозорості використання акумульованих доходів.**⁷⁷

Відповідно до затвердженого розпорядженням КМУ плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів,⁷⁸ передбачено підготовчий етап у 2025-2027 роках, запуск першого операційного етапу з 2028 року, а другого операційного етапу – не раніше ніж через три роки після припинення або скасування воєнного стану.

При запуску національної СТВ варто враховувати наступне:

- сукупний ліміт має забезпечувати реальні, стабільні скорочення, бути узгодженим із цілями НВВ 3.0 та містити обов'язкове щорічне зменшення. Визначати базовий ліміт доцільно на актуальних даних системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів (МЗВ) (перші 2-3 роки після відновлення обов'язкового звітування з 2025 року), уникаючи довоєнних показників по викидах підприємств, адже це може призвести до штучного

⁷⁷ Позиція щодо запровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів в Україні. *Екодія*, 4 серпня 2025 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/pozytsia-natsi-system-torhivli-kvotamy-na-vykydy.html>

⁷⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2025 р. № 146-р "Про затвердження плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-2025-%D1%80#Text>

завищення доступних квот. Саме визначений сукупний ліміт повинен задати інвестиційний сигнал до модернізації, зокрема — переходу на низьковуглецеві технології;

- надмірна кількість безкоштовних квот знівелює стимули до декарбонізації, тому безкоштовні квоти мають надаватися лише за бенчмарками (показниками) «найефективніших по галузі» та протягом перехідного періоду. Окрім цього, аукціони повинні стартувати вже з першої операційної фази, формуючи ринкову ціну та прозорі правила участі. Доходи від аукціонів повинні спрямовувати саме на кліматичні інвестиції та соціальні програми справедливого переходу (енергоефективність, ВДЕ, декарбонізація промисловості, підтримка вразливих домогосподарств та робітників зі сфери видобування викопного палива), із чіткими критеріями спрямування й публічною звітністю. Разом із тим, будь-які допоміжні механізми (субсидії, перехідні фонди, тимчасові безкоштовні квоти) повинні надаватися лише за умови реалізації конкретних заходів з декарбонізації та за використання прозорих критеріїв. Для пом'якшення впливу на вразливих споживачів повинна надаватися адресна підтримка за рахунок аукціонних доходів, паралельно з інвестиціями у ВДЕ та енергоефективність для стійкого зниження енергетичних витрат;
- потрібна передбачувана динаміка зростання ціни на викиди та вбудовані стабілізатори: ціновий коридор (мінімальна та максимальна ціна) та ринковий резерв стабільності за аналогом *Market Stability Reserve* в ЄС;⁷⁹
- для нагляду за системою потрібен незалежний регулятор із мандатом на контроль за виконанням правил нового ринку, який відповідатиме європейським критеріям прозорості та підзвітності.

СТВ має бути спроектована як інструмент досягнення кліматичних цілей і стимулювання декарбонізації, інакше існує ризик її перетворення на формальний механізм без суттєвого впливу на обсяги викидів.⁸⁰

10. Вплив війни на клімат, відповідальність та звітність росії

З 2014 року перед Україною стоїть виклик російської війни проти України. Повномасштабне вторгнення з 2022 року суттєво вплинуло та продовжує впливати на погіршення кліматичної та довкілдової ситуації в Україні та світі.

Попри те, що росія історично доклалася та продовжує докладатися до значних викидів парникових газів, на COP увага до росії як до «антигероя» є досить незначною. Саме тому критично важливим є донесення на різних майданчиках та до різних

⁷⁹ Market Stability Reserve. An official EU website. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/eu-emissions-trading-system-eu-ets/market-stability-reserve_en

⁸⁰ Позиція щодо запровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів в Україні. Екодія, 4 серпня 2025 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/pozytsia-natsi-system-torhivli-kvotamy-na-vykydy.html>

учасників процесу історичної і нинішньої ролі росії в погіршенні кліматичної кризи, а саме, що:

- росія є історично третім найбільшим світовим емітером парникових газів⁸¹ і при цьому її політика передбачає подальше зростання викидів парникових газів та сприяння видобутку, споживанню і експорту викопного палива;
- росія є великим гравцем на ринку викопного палива. Федеральний бюджет росії значною мірою формується за рахунок доходів від експорту нафти і природного газу. Згідно оцінок за 3,5 роки повномасштабної війни в Україні росія заробила більш ніж 960 мільярдів доларів⁸² доходу від експорту викопного палива;
- кліматичні фінансові внески росії оцінені *Climate Action Tracker* як «критично недостатні».⁸³ З моменту ухвалення Паризької угоди росія не зробила істотного внеску в міжнародне кліматичне фінансування, що свідчить про відсутність підтримки країн, що розвиваються. Важливо доносити що замість використання коштів для фінансування власної агресії проти України ці кошти могли б бути спрямовані на кліматичні цілі та підтримку країн, що розвиваються та страждають від кліматичної кризи;
- три роки повномасштабної війни росії в Україні могли призвести до майже 237 мільйонів тонн CO₂ еквіваленту викидів.⁸⁴ З урахуванням соціальної вартості вуглецю у 185 дол. США/тонна CO₂ екв., кліматична шкода, спричинена війною, перевищила 43 млрд дол. США. Росія має бути відповідальною за викиди під час війни, а також і за майбутні викиди від відбудови об'єктів інфраструктури на території України, які були зруйновані через бойові дії. На COP29 Україна вперше презентувала розроблену методологію підрахунку кліматичних збитків від війни.⁸⁵ Робота з подальшого затвердження методології та її адвокація на міжнародному рівні має відбуватися проактивно. Україні також необхідно зафіксувати кліматичну шкоду від війни в Реєстрі збитків для України⁸⁶ (*Register of Damage for Ukraine*) (категорія B3 — Шкода навколишньому середовищу та природним ресурсам).

⁸¹ Evans S. Analysis: Which countries are historically responsible for climate change? *Carbon Brief*, 10 May 2021. URL: <https://www.carbonbrief.org/analysis-which-countries-are-historically-responsible-for-climate-change/>

⁸² Financing Putin's war: Fossil fuel imports from Russia during the invasion of Ukraine. *CREA*. URL: <https://energyandcleanair.org/financing-putins-war/>

⁸³ Climate Action Tracker. URL: <https://climateactiontracker.org/countries/russian-federation/>

⁸⁴ Climate damage caused by russia's war in Ukraine: 24 February 2022 - 23 February 2025. *Екодія*, 8 жовтня 2025 р. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/climate-damage-caused-by-russias-war-in-ukraine-24-february-2022-23-february-2025-full-assessment.html>

⁸⁵ На COP29 Україна вперше презентувала методологію підрахунку кліматичних збитків від війни. *Екодія*, 21 листопада 2024 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/ukraina-vpershe-prezentovala-pidрахunku-klimatichnykh-zbytkiv.html>;

Посібник з оцінки викидів парникових газів, пов'язаних із конфліктами. *Екодія*, 19 березня 2025 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/otsinka-vykydiv-parnykovykh-haziv-z-konfliktamy2025.html>

⁸⁶ Реєстр збитків для України. *RD4U*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/home>

Для України важливо послідовно і чітко доносити на міжнародному рівні роль росії, просувати необхідність її відповідальності за кліматичну шкоду, як перед Україною, так і іншими країнами світу.

Окремо також наголошуємо на недопустимості зарахування росією до свого національного кадастру викидів з тимчасово окупованих територій України. Росія систематично включає викиди від Автономної Республіки Крим з 2015 року, та відмічає інші окуповані території України як такі, що належать до складу росії. У своєму поданому національному кадастрі викидів від 2025 року (який покриває період 1990-2023 років) росією відмічено: «У цьому кадастрі виконано оцінки викидів і поглинань ПГ керованими екосистемами на території 85 суб'єктів РФ у зв'язку з відсутністю вихідних даних щодо земельних угідь територій Донецької Народної Республіки, Луганської Народної Республіки, Запорізької та Херсонської областей, приєднаних у вересні 2022 р».⁸⁷ Фактично росія використовує кліматичну звітність до РКЗК ООН як засіб просування та переконання щодо належності українських територій до складу росії.

Окрім цього, росія неодноразово подавала свою заяву щодо річного національного звіту України, де описувала легітимність окупації територій України до складу росії.⁸⁸ В той же час зустрічні заяви від України, ні щодо російських заяв з приводу «легітимності окупації», ні щодо врахування українських територій в російському кадастрі відсутні в публічному доступі на платформах UNFCCC. **Важливо, щоб Україна продовжувала активно виступати за неприпустимість прийняття таких російських звітів щодо окупованих територій України разом з роз'ясненням чому дані росії щодо так званого "добровільного приєднання" до її складу не відповідають дійсності.**

11. Взаємовідносини та солідарність із країнами Глобального Півдня

Окремим викликом, який вимагає активного залучення України, є взаємодія із країнами, що представляють Глобальний Південь (країни Африки, Латинської Америки, Азії, Океанії та ін.). У своїй політиці росія активно «грає» на історичному конфлікті між Європою та США, з одного боку, та країнами в інших частинах світу, з іншого. Водночас саме росія сьогодні намагається позиціонувати себе «союзником» Глобального Півдня.

Україна повинна розвивати тісніші взаємовідносини з країнами Глобального Півдня. В роботі з цими країнами Україні важливо роз'яснювати щодо спільного досвіду колоніалізму, який хоч і проявлявся у різних формах, однак залишив подібні наслідки.

⁸⁷ Russia's National Inventory Report 1990-2023. UNFCCC, 2025. P. 258. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/RUS_NIR_2025_v1_rev_2025-04-18.pdf

⁸⁸ Statement with regard to Ukraine's Annual National Greenhouse Gas Inventory Report for the period 1990-2021. UNFCCC. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Statement_RF_English.pdf; Documents. UNFCCC. URL: <https://unfccc.int/documents?f%5B0%5D=country%3A399>

Спільні виклики можуть формувати основу для взаєморозуміння між Україною та країнами Глобального Півдня.⁸⁹

Однією з тем, над якими Україні варто працювати спільно з цими країнами, є просування принципу «забруднювач платить» і забезпечення пріоритету підтримки найуразливіших держав. У цьому контексті зміна підходу до визначення донорів кліматичного фінансування (*Annex II*) є важливим кроком: серед донорів досі відсутні одні з найбільших країн-забруднювачів, як-от Росія, що унеможлиблює їхню реальну відповідальність за завдані кліматичні збитки.

З огляду на це, **поглиблення співпраці з країнами Глобального Півдня має стати одним із пріоритетних напрямів української міжнародної політики на кліматичній арені**. Відтак, важливо заручитися підтримкою в країнах Азії, Африки, Латинської Америки та Океанії, які повинні зі свого боку також тиснути на російський режим. Не менш важливо послідовно протидіяти російським неправдивим наративам щодо підтримки росією країн Глобального Півдня. Своїми невідкритими заявами росія відвертає увагу від свого статусу «вікопної імперії», шкоди, яку вона завдає клімату, та відсутності належної фінансової відповідальності. Україна має пояснювати роль росії в агресії, наголошувати, що російська політика є продовженням імперського колоніалізму, який несе загрозу не лише Україні.

12. Запобігання викидам під час повоєнної відбудови

Для того, щоб Україна залишалася на шляху досягнення цілей Паризької угоди, повоєнне відновлення України повинне бути зеленим. **Кожне рішення в енергетиці, будівництві чи промисловості має потенціал або збільшити викиди, або наблизити нас до кліматичної нейтральності.**

За оцінками, більше чверті пов'язаних з війною викидів парникових газів припадає саме на етап майбутньої відбудови. Дослідження демонструють, що відновлення цивільної інфраструктури (насамперед через використання цементу та сталі) може спричинити близько 62 млн т CO_{2e},⁹⁰ що робить відбудову одним із найбільших джерел кліматичного впливу війни. Реконструкція будівель та інфраструктури є вуглецевоємним процесом через використання матеріалів із великою часткою «вбудованого вуглецю». Відповідно, зволікання з інтеграцією кліматичних критеріїв у процеси відновлення може обернутися значно більшими екологічними та економічними наслідками. Тому кліматично дружня відбудова в логіці “*build back better*” має поєднувати природоорієнтовані та низьковуглецеві рішення, щоб підвищити стійкість економіки, екосистем і громад у довгостроковій перспективі.

⁸⁹ Водночас термін «Глобальний Південь» потребує критичного осмислення. Його механічне використання часто залишає Україну та держави Східної Європи, Кавказу й Центральної Азії (СЕКЦА) поза цією категорією. Це зумовлено як географічними, так і історичними відмінностями: Україна має інший досвід колоніального гноблення — передусім із боку Росії, а не західноєвропейських імперій.

⁹⁰ Climate damage caused by Russia's war in Ukraine: 24 February 2022 – 23 February 2025. *Ecoaction*, February 24, 2025. URL: <https://en.ecoaction.org.ua/climate-damage-3-years-numbers.html>

Зокрема важливим є:

- **Впровадження сучасних стандартів енергоефективності та декарбонізації.** В ЄС у 2024 році ухвалено оновлену Директиву щодо енергетичних характеристик будівель ((EU) 2024/1278), яка передбачає перехід від *Near-Zero Emission Buildings (NZEB)* до *Zero-Emission Buildings*.⁹¹ В Україні з 1 квітня 2025 року набрали чинності вимоги до NZEB — це важливий крок, який слід підкріпити практикою проектування, сертифікації та контролю.
- **Пілотні проекти як драйвер змін.** Наразі виконання NZEB вимог має добровільний характер, що обмежує їхній реальний вплив. Пілотні проекти можуть продемонструвати практичні переваги таких стандартів, сформувати попит і створити передумови для поступового переходу до їх обов'язковості.
- **Обов'язковість NZEB для державних і муніципальних будівель.** Вимога щодо використання NZEB при ремонті будівель державної та муніципальної власності може стати ефективним першим кроком до масштабної декарбонізації сектору.
- **Зменшення "вбудованого вуглецю"** передбачає вибір низьковуглецевих матеріалів, повторне використання будівельних елементів, розвиток циркулярної економіки та екодизайну.
- **Інтеграція кліматичних критеріїв у дозвільні процедури.** Подальша реалізація потребує надійних механізмів перевірки відповідності NZEB, узгодження державних і регіональних планів, а також інструментів фінансування, що стимулюють низьковуглецеві рішення.

Україна має унікальний шанс стати прикладом зеленої відбудови для всього світу. Для цього необхідна підтримка міжнародних партнерів і донорів, а також доступ до сучасних технологій, що дозволяють реалізувати принцип *build back better* — з користю для клімату, громад та економіки. COP є ключовою платформою, де Україна може заявити про своє прагнення досягти кліматичної нейтральності, зокрема і через відбудову, яка не лише відновлюватиме зруйноване, а й перетворюватиме країну на приклад сталого розвитку.

13. Запобігання просуванню хибних кліматичних рішень

13.1. Атомна енергетика: додаткові ризики для кліматичних цілей

На глобальному рівні атомна енергетика не дає швидкого ефекту для скорочення викидів, щоб це мало вплив на боротьбу з кліматичною кризою. Відповідно до звіту Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК), опублікованого в березні 2023 року, атомна енергетика є одним із двох найменш ефективних варіантів пом'якшення зміни клімату.⁹² Обмежений потенціал та високий рівень витрат (порівняно, зокрема, з

⁹¹ Nearly-zero energy and zero-emission buildings. European Union. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-performance-buildings/nearly-zero-energy-and-zero-emission-buildings_en

⁹² Synthesis Report of the IPCC Sixth Assessment Report. IPCC. P. 28. URL: https://report.ipcc.ch/ar6syrr/pdf/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

ВДЕ) означають більший «втрачений час» і вищу ціну скорочення тонни CO₂ порівняно з альтернативами, які можна масштабувати вже зараз.

У рамках COP варто уникати підтримки ініціатив щодо посилення атомних потужностей, позиціонування атомної енергетики як ефективного інструменту для досягнення кліматичних цілей. Це стосується, зокрема, спроб включити технології виробництва електроенергії з ядерних реакцій до класифікацій «чистих» технологій або до переліків інвестиційних пріоритетів під час міжнародних кліматичних переговорів. Подібні ініціативи відволікають увагу від дійсно ефективних і швидких заходів із декарбонізації – розвитку відновлюваної енергетики, енергоефективності та децентралізованих рішень. Україна має виступати проти наративів, які легітимізують атомну енергетику як «зелене» рішення, та підтримувати позиції країн та організацій, які просувають справжні кліматичні рішення.

Недоцільність інвестування в атомну енергетику, зокрема і для України, полягає в наступному:

- **Висока вартість та тривалий термін будівництва.** Ще в 2021 році державна атомна компанія «Енергоатом» підписала меморандум з компанією *Westinghouse Electric Company*, за яким планувала збудувати 9 нових великих атомних блоків в Україні за технологією AP1000.⁹³ Важливо, що досвід будівництва *Westinghouse* у США показав здорожчання щонайменше вдвічі (з 14 млрд доларів до 30 млрд за два блоки) та затримку у понад 6 років. Відтак, при будівництві аж 9-ти подібних енергоблоків, Україна ризикує втратити суттєві кошти та отримати атомні «довгобуди», які ще роками не зможуть виробляти енергію для країни. Окрім цього, для майбутніх ядерних реакторів знадобляться кошти на поводження з їх відходами та на декомісію. Для зняття з експлуатації ядерних установок в Україні існує окремий фонд, у якому за 12 років було накопичено 5 096 468 млн. грн. (станом на початок 2024 року⁹⁴). Проте, цієї суми не вистачить на зняття з експлуатації навіть одного атомного енергоблоку;
- **Атомна енергія дорожча за енергію з відновлюваних джерел.** У світі за останні роки енергія з відновлюваних джерел різко здешевшала, натомість атомна енергія стала найдорожчою. Нині мегават-година атомної енергії обходиться у кілька разів дорожче, ніж така ж кількість енергії із сонця чи вітру;⁹⁵
- **Атомна енергія не є «кліматично-дружною».** Якщо рахувати увесь життєвий цикл АЕС, разом із виробництвом палива та захороненням відходів, то виділення парникових газів на одиницю виробленої енергії в атомній

⁹³ Герман Галущенко: Меморандум про взаєморозуміння між Енергоатомом та Westinghouse Electric Company - крок до значних інвестицій в атомну енергетику України. *Урядовий портал*, 31.08.2021 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/german-galushchenko-memorandum-pro-vzayemorozuminnya-mizh-energoatomom-ta-westinghouse-electric-krok-do-znachnih-investicij-v-atomnu-energetiku-ukrayini>

⁹⁴ Баланс (звіт про фінансовий стан) ДП "НАЕК "Енергоатом". ДП "НАЕК "Енергоатом". URL: https://old.energoatom.com.ua/parts/pdf-file/report-2023.pdf?utm_source=chatgpt.com

⁹⁵ Lazard LCOE. LCOE, June 2025. URL: <https://www.lazard.com/media/eijnqja3/lazards-lcoeplus-june-2025.pdf>

енергетиці буде вищим в порівнянні з ВДЕ – 66г CO₂e/кВт (в той час, як для вітрової енергетики – 10г CO₂e/кВт, а для сонячної – 22г CO₂e/кВт);⁹⁶

- **Атомна енергія продукує велику кількість ядерних відходів.** За оцінками Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), реактор на легкій воді потужністю 1 ГВт за рік роботи продукує 30-50 тон відпрацьованого ядерного палива. Реактори, які планує будувати в Україні компанія *Westinghouse*, також відносяться до цього типу і мають потужність по 1 ГВт кожен. Тож додаткові 9 реакторів створять значну кількість нових ядерних відходів, які потребуватимуть суттєвих коштів та ресурсів для утримання, зберігання та захоронення⁹⁷
- **Малі модульні реактори (ММР) не є ефективною альтернативою.** ММРи навіть за найбільш **оптимістичними** прогнозами не зможуть генерувати для України енергію ще щонайменше десять років. Згідно з проведенням дослідженням⁹⁸ концепції ММР можуть мати складності з економічною конкурентоспроможністю порівняно з відновлюваними джерелами енергії. Навіть з урахуванням певних заявлених переваг ММР (таких як стандартизований дизайн та модульність) вони зіштовхуються з високими витратами на будівництво. Окрім цього, ця технологія не вирішує проблеми відходів, що продукує атомна промисловість та потреби в викопному паливі.

Недоцільним на цьому фоні видається включення добудови енергоблоків № 3 та № 4 Хмельницької атомної електростанції до Програми діяльності Уряду.⁹⁹ Планом було передбачено оновлення техніко-економічного обґрунтування до жовтня 2025 року, подання нового законопроекту про розміщення, проєктування та будівництво енергоблоків до кінця 2025 року та початок будівельних робіт до кінця 2026 року.

Відтак, Україна у своїй політиці досягнення кліматичних цілей не повинна зосереджувати зусилля та інвестиції на розвитку дороговартісних потужностей атомної енергії, які зможуть генерувати енергію в далекій перспективі, а натомість зосередитися на розвитку децентралізованих джерел відновлюваної енергії.

13.2. Технології уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) – хибне рішення, що консервує залежність від викопного палива

Технології уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) – це комплекс рішень, що передбачає запобігання потрапляння CO₂ в повітря, вилучення CO₂ з повітря, його

⁹⁶ Атомна енергетика: питання та відповіді. *Екодія*, 2019. URL: https://ecoaction.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/atomka_pytannia_i_vidpovidi_web-2019.pdf

⁹⁷ Скільки відходів продукує атомна енергетика та як їх перероблюють. *Екодія*, 12 травня 2023 р. URL: <https://ecoaction.org.ua/iaderni-vidkhody.html>

⁹⁸ Steigerwald B. and others. Uncertainties in estimating production costs of future nuclear technologies: A model-based analysis of small modular reactors. *Energy*, V. 281, 15 October 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360544223015980#bib1>

⁹⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2025 р. № 1003-р "Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1003-2025-%D1%80#Text>

стискання й транспортування та подальше закачування у глибокі геологічні формації для тривалого зберігання.

Ключовий ризик технологій уловлювання та зберігання вуглецю полягає у тому, що вони консервують залежність від викопного палива, а не скорочують її. УЗВ є дорогим та ненадійним рішенням з обмеженим потенціалом, яке не гарантує контрольоване, безпечне та постійне зберігання CO₂.¹⁰⁰ Наприклад, застосування УЗВ на електростанціях передбачає збільшення загальної потреби в енергії, що, своєю чергою, підвищує витрати, викиди шкідливих речовин, що забруднюють повітря, а також потреби електростанцій у воді. Тому технології УЗВ не можна вважати сталим кліматичним рішенням.

Для України пріоритетними мають бути найефективніші та доступні інструменти реального скорочення викидів парникових газів. До них, зокрема, належать заходи з енергоефективності, розвиток відновлювальної енергетики, а також природоорієнтовані підходи. Зокрема, зелені дахи та фасади, що зменшують потребу в охолодженні (а відтак споживання енергії) та покращують мікроклімат, озеленення громадських просторів, вулиць і транспортних коридорів, використання місцевих екосистем у проєктуванні для пасивного охолодження та обігріву тощо. Такі рішення не лише сприяють поглинанню вуглецю, а й підвищують адаптивність до зміни клімату.

13.3. Геоінженерія

Геоінженерія – комплекс заходів і дій, що передбачає активне втручання у природні системи Землі задля цілеспрямованої зміни кліматичних умов. Ці технології є дорогими та ризикованими. Існує широкий спектр пропонованих методів геоінженерії, зокрема – управління сонячною радіацією (*Solar Radiation Management, SRM*) або сонячна геоінженерія та видалення вуглекислого газу (*Carbon Dioxide Removal, CDR*) у наземних та океанічних екосистемах. Підходи, сфокусовані на «геоінженерії» океанічних екосистем останнім часом привертають все більше уваги, незважаючи на відсутність доказів їхньої ефективності та механізмів управління і моніторингу. Це відбувається на фоні цілком реальних негативних ефектів і невідомих екологічних та соціальних наслідків. Хоча морська геоінженерія (іноді її називають видаленням вуглекислого газу з океану – *Ocean Carbon Dioxide Removal*) не є новою концепцією, відновлення інтересу до різних технологій, призначених для видалення, зберігання та компенсацій вуглецю, є серйозною причиною для занепокоєння та вимагає чіткої позиції Сторін конвенції.

Геоінженерія не може розглядатися як кліматичне рішення в рамках РКЗК ООН, а будь-які обговорення повинні базуватися на принципі обережності (*precautionary principle*) і у відповідності до вже існуючих конвенцій та договорів, які забороняють розгортання морської геоінженерії у природі (Конвенції про біологічне різноманіття,

¹⁰⁰ Позиція Екодії щодо використання технологій уловлювання та зберігання вуглецю для боротьби зі зміною клімату. *Екодія*, 20 квітня 2021 року. URL: <https://ecoaction.org.ua/pozytsiia-ulovliuvannia-ta-zberihannia-vuhletsiiu.html?>

Лондонської конвенції про запобігання забрудненню моря скидами відходів та інших матеріалів та ін.). Крім того, будь-які морські або наземні геоінженерні рішення не можуть розглядатися в рамках переговорів як дії з пом'якшення зміни клімату, результатом яких є скорочення викидів, та не повинні включатися до методології та керівництва щодо видалення (*removals*) в рамках статті 6 Паризької угоди.

Відтак, під час кліматичних переговорів Україні не варто підтримувати просування геоінженерних рішень як кліматичних, а також не обирати їх фокусом для втілення на національному рівні.

13.4. Ризики та обмеження використання водню

Ключовий ризик розвитку водневої енергетики полягає в тому, що під загальною назвою «водень» часто просуваються технології виробництва, що базуються на викопному паливі. Такі підходи не сприяють скороченню викидів, а навпаки консервують залежність від газу та нафти, створюючи додаткові ризики для довкілля через викиди метану та інших речовин. Зокрема використання «блакитного» водню, що супроводжується уловлюванням та зберіганням вуглецю, поєднує в собі всі недоліки технологій УЗВ – високу вартість, ненадійність та обмежений кліматичний ефект.¹⁰¹

Тому водень із викопних джерел не можна розглядати як стаке кліматичне рішення. У контексті сценаріїв утримання потепління в межах 1,5 °C, **доцільним є лише розвиток відновлюваного («зеленого») водню, виробленого за допомогою відновлюваних джерел енергії. Водночас і «зелений» водень має застосовуватися вибірково – у секторах, де пряма електрифікація технічно неможлива (наприклад, у виробництві сталі чи хімічній промисловості).** Отже, для України пріоритетом мають залишатися прямі заходи з енергоефективності та розвиток відновлюваної енергетики. Використання «зеленого» водню може розглядатися лише як допоміжний інструмент, але не як альтернатива масштабному скороченню викидів і переходу на чисту енергію.

13.5. Проблематика альтернативних палив

Регламент ЄС щодо інфраструктури альтернативних видів пального (*AFIR*), який був прийнятий у 2024 році, має на меті скоротити викиди транспортного сектору в ЄС на 55% до 2030 року від рівня 1990-го.¹⁰² Разом з цілями в Регламенті вказано, що це стосується

¹⁰¹ Позиція Екодії щодо використання водню. *Екодія*, 14 грудня 2020 року. URL: <https://ecoaction.org.ua/pozytsia-vykorystannia-vodniu.html>

¹⁰² Alternative Fuels Infrastructure Regulation. *European Commission*. URL: [Alternative Fuels Infrastructure - Mobility and Transport](#)

різних видів транспорту (наземного, рейкового, водного тощо) та різних видів палив, які становлять альтернативу викопному.

Ризики використання водню описані вище в частині 13.4. Іншим рішенням, яке оцінювалося на практиці є використання біопалива, однак і його використання має нюанси. Нове дослідження європейської організації *“Transport&Environment”*¹⁰³ показує, що біопаливо генерує на 16% більше CO₂, ніж викопне паливо. Цей показник враховує непрямий вплив сільського господарства та вирубки лісів. Водночас вказані дані не означають, що правильне рішення полягає у використанні викопного палива. Проблема міститься у підході до виробництва біопалива. Земельні ресурси можна використовувати більш стало та раціонально: не висаджувати виключно рослини, які є основою біопалива, а поєднувати стале сільське господарство із розвитком відновлювальних джерел електроенергії. Ефективність такого рішення для України також є елементом децентралізації інфраструктури і забезпечення стійкості мереж. **Для транспортного сектору України та світу фокус має залишатися на розвитку електромобільності, розбудові електрозарядкової інфраструктури за рахунок розвитку відновлювальних джерел електроенергії та формуванні сталих практик міської мобільності, які дозволять оптимізувати пересування містом та зменшити потребу у приватних авто.**

¹⁰³ Biofuels globally emit more CO₂ than the fossil fuels they replace – study. *T&E*, October 9, 2025. URL: https://www.transportenvironment.org/articles/biofuels-globally-emit-more-co2-than-the-fossil-fuels-they-replace-study?utm_source=T%26E+News&utm_campaign=b5ea9477a2-EMAIL_CAMPAIGN_2025_10_08_08_26&utm_medium=email&utm_term=0_-b5ea9477a2-380004635&mc_cid=b5ea9477a2&mc_eid=5c5dbf24c5